

Geometria, zmysel a niečo medzi tým



Toto nie je len výrez z krajiny. Podobne ako hudba má okrem melódie aj rytmus, existujúci bez bezprostredného vzťahu ku skutočnosti, a ešte niečo medzi tým, o čo sa v nej, tej hudbe, dá oprieť, na čo sa myslí, keď sa o dajakej skladbe premýšľa, a čo sa niekedy nedá pomenovať, fotografiu možno vnímať podobne. Má svoju geometriu, nielen objektov, ale aj svetelnú, zmysel a niečo medzi tým...

Horizontálna zelená, jej odtiene živene slnkom, aj čierna, zemitá, okopaná, horizontálne naťahvané drôty vinohradu, na ktoré vertikálne dopadá svetlo, aj štepy rastú vertikálne, hoci na obrázku majú igelitové šaty. To preto, aby ich neobhrýzli zajace. A rôzne svetlá a svetielka. Na drôtoch, na zelenej, na políčko, do tohto obrázka sa vchádza vpravo dolu, je tam mäkká, trochu rozpitá zelená. Nepopichajte sa.

Muž ide do práce, kráča všelijakými chodníkmi, nájde posed, vylezie hore a čaká. Čaká na svetlo. Hocijaký vtáčik preletí, zajac prebehne, zamyká ušami, po poľnej ceste zadudre červené auto, vo vinohradoch sa už mrvia ľudia. Medzitým zmešká vlak. Celkom zreteľne ho počuje.

Ja sa medzitým strácam a nachádzam v našom dome, ostrihám lanské kvety zo skalky a trávu, a odrazu: gagot. Taký jasný a zvučný. Päť krdľov husí.

Za hranicami je vojna.

Úžasné, ako si tie husi leteli ponad náš dvor. Pred Vinosadmi, na mieste, o ktorom sa vždy, keď ideme okolo, rozprávame, som videla labute a bociana. Vravíme si, tu to vyzerá ako v Afrike. Voda sa tam rozlieva, prídu vtáky, labute, bociany, volavky, neďaleko sa pasú srnky. Keď zasvieti slnko, v tej barine sa zrkadlí obloha. V aute sa o nej zhovárime. A o vojne.

Snívало sa mi, že prišla Gita, chcela čaj. Dostala. Bolo jej zima, dala som jej aj ponožky. Hľadala som ich v skrini.

Kým som ich hľadala, syn stál nado mnou, aby som nedala niečo jeho alebo niečo dobré, pekné, a Gita medzitým umývala riad. Dala som jej aj deku, ktorú som predtým nikomu ani nepožičiavala, lebo pod ňou zomrel tato. Syn bežal žalovať mužovi. S mužom sme sa pred Gitou mykali o deku, a tak som z kresla strhla inú, a tú som jej dala. Hanbila som sa.

Čierna a zelená sa hocikedy zhovárajú ako my dvaja. Muž je zelená. Čas stojí, posúvame vagóny. Na stanici škripot. Miešam cesto a pozerám do záhrady. Som ako vo vlaku, čo na chvíľu zastal v našej záhrade.

Tu však stojí na posede nad vysadeným vinohradom. Nad našim lietajú husi a prišiel glezg aj Gita, iba vo sne, na teplý čaj. Muž ide naľahko do roboty, je mu zima, no nikdy nechce nič a radšej o tom s nikým nehovorí, aby mu ľudia nezávideli. Všade sa mu zelení, kým ja chcem všetko. A tak som na fotografii tá čierna, no keby došlo na lámanie chleba, pokojne sa uspokojím aj s ničím, o tom však muž nevie.

Určite sa medzičasom vo mne zozbieralo na polievku, na koláče a pár riadkov textu, ktoré teraz uháčkujem a pospájam ako *granny squares*, farebné štvorčeky, z ktorých vznikne háčkovaná deka, tu čierno-zelená, vážna ako zem a veselá ako mladé štepy v šatách.

Väčšinou mračkujeme, keď sa stretneme vo vlaku, čo zastal v našej záhrade, je podvečer, rozprávame sa pri stole v kuchyni, v izbe, zavyprávame sa a ani nezažneme, len si tak v prítmí hovoríme o fotkách v počítači a o vojne za hranicami. Vpletiem to do textu, nech si oddýchnu a zamračkujú aj tí, čo chodia okolo neho ako zajace okolo oblečeného vinohradu.

P. S. Obaja sme chodili ku Skácelovi do školy! Nenaučila som sa od neho stručnosti (ani od Reynka!)... no jeho básničky a krátke texty celé desaťročia opatrujem ako oko v hlave! Len neviem nájsť jednu jeho knižku: *Oříšky pro černého papouška* – vyšla v exilovom časopise *Svědectví*, Oleg Pastier ju vlastnoručne prepísal na stroji a vydal ako samizdat... Sú to kratučké štvorveršia, vlastne také moravské haiku, viničné, úprimné, múdre ako staré vinohrady...

Výluka na trati, ešte o tej vojne:

Keď prišli Rusi, Turanka kojila syna a druhý syn sa k nej túlil. Muža mala na vojne. A Rusi chceli kone. Ukázala im, kde sú tie kone, nech si ich vezmú a hoci aj požerú, no rozplakala sa a prosila, aby ju nechali. Na cecku jej decko viselo. Odviazali si kone a na odchode, na rozlúčku, ako tak sedela s faganom, namiesto ďakujem jej prestrelili sukňu medzi nohami...

Oh che dolce cosa è questa
prospettiva!



(Paolo Uccello okolo roku 1400)

Čo sa týka stvorenia, Boh ho mal určite dobre naplánované. Plán bol velice invenčný, načrtával viaceré radostné perspektívy, veď pri fest veľkej zverine už väčší prúser byť nemôže. Svoj romantický plán Boh napokon zrealizoval s takou nepredstaviteľnou silou, že ani nemusel brať ohľad na historické zvraty, a odvtedy si o ľuďoch môže myslieť, že sú dobrí. Hm, hm, nesúhlasia tí, čo božskú komédiu berú ako absurdné divadlo. Ale tých Boh asi počúva s úsmevom. Jasné, že vie, že človek je krvilačná potvora, keby mal hrknuté, možnože tým neveriacim aj pritaká, lebo vie, že má pravdu.

Ludia sú predsa dobrí, ibaže to o sebe nevedia. A nevedia ani, že keď Boh o nich rozmýšľa ako o dobrých, vlastne nepremýšľa o ľuďoch, ale o spôsobe, akým o nich premýšľa. Preto im ani nezakázal hrešiť, lebo to by sa mu podarilo, iba keby s nimi zaobchádzal ako s kameňmi, silou svojej onej... sily. Ale potom by ho ľudia nechválili. Jeho meno. Stali by sa samolúbymi, keby nevedeli o hriechu, a videli by seba ako Pána Boha.

No ľudské hriechy sú oproti Bohu šuviks, akokoľvek sú veľké ako fras. Je lepšie, že Boh nás nechá hrešiť, ako keby nám hriechy zakazoval. Inak by sme ho nemohli chváliť z celého srdca, čo je asi aj dôvodom stvorenia.

Možnože zavše práve z neba zo svojej modrej izby zbadal Boh, ako si niekto kreslí, a kresby naňho zapôsobili a okamžite autora kresieb pozval, či by nešiel pracovať do jeho „maliarskej“ dielne. Na čo mu maliar zvyčajne odvetil, že veľmi rád pôjde. Pravdaže, Boh by mohol pokladať maliarstvo a umenie za nízke a nehodné potomka takého starého rodu...

Medzi lineárnou, maliarskou a Božou perspektívou je rozdiel, ktorý spočíva v tom, že maliari sa snažia zachytiť aj farbu, pričom v lineárnej perspektíve si všímame

hlavne dĺžky úsečiek, tvary telies, teda línie. Horizont je vodorovná priamka, ktorá je stále pred pozorovateľom vo výške očí. Úbežník je neviditeľný bod, ktorý leží na horizonte. Jeho hlavnou vlastnosťou je, že sa v ňom zbiehajú všetky rovnobežky, vedené z horizontu kolmo alebo šikmo. Rovnobežka je priamka majúca s inou priamkou stálu vzájomnú vzdialenosť. Nikde sa nepretínajú a ani nemajú spoločné body. (Tu by Boh mohol vstúpiť do textu a podotknúť, že ešte existuje perspektíva jeho, Božia, a tam sa tie chudery pretnú v nekonečne.) Priemetňa je rovina, na ktorú zobrazujeme celú sceneriu. Pod ňou sa nachádza základná rovina a predstavuje zem, na ktorej stojíme my aj model. Stred premietania zodpovedá našim očiam.

Náš model je teraz breza, strom. Keď sa človek nemá na pozore, ľahko na to všetko môže zabudnúť v duchu dobových módných trendov... Čo je teda jadrom, podstatou, srdcom, meritom tejto podobenky? O čom chce byť toto nazeranie do modrej izby? Zo žabej perspektívy, pravdaže. Fotograf nechal zodpovednosť na krku stromu. Je krivý s bielou kôrou (ruskú delegáciu sme nepozvali), už sme ho videli vo viacerých konotáciách, ktoré sa odohrali v záhrade pod širokým Božím stanom. Zodpovednosť mu pripisuje jeho stromacie postavenie. V prípade fotografie fotograf využíva všetky výhody toho, že sa mu strom fukol do záberu. On tu zosobňuje svetskú krásu, a pretože je sám, stal sa tu veľkým pánom, no pravdaže, iba potiaľ, pokiaľ mu nik nepovie, aby otvoril do modrej izby dvere. Stromy nevedia otvárať dvere.

Druhá interpretácia fotografie je, že nič mi nenapadlo, no potom mi napadlo, že celé to má dosť chaotickú podstatu, tie dvere si ani my ľudia nikdy neotvárame sami. Nazeráme dierou do neba. Zo žabej perspektívy sa zdá, že

sme sa ešte neunavili hľadaním Boha, a krajina, ktorú nevidíme, na to: „Vždy som sa snažila o nezávislosť, ibaže Boh sa každému privráva inak,“ a občas aj pošle anjela, aby nakukol, ako sa tu mechríme. Pravdaže, z vtáčej perspektívy je zdanlivé zbiehanie rovnobežiek a zmenšovanie predmetov v diaľke somarina... Ale o to teraz nejde, alebo ide, len o tom teraz, keď otvárame tie dvere, nehovoríme.

P. S. Čistou zhodou okolností sa nebo roztrhlo a objavila sa v ňom diera neuveriteľnej modrej farby a my zrazu vidíme priezor do iného sveta! Akoby svitla nádej... Také veci sa na svete stávajú, povedal muž.